

Utbildningsinspektion i Björngårdsskolan och Storkyrkoskolan, förskoleklass och grundskola årskurs 1–6

Innehåll

Inledning	1
Underlag	1
Beskrivning av rektorsområdet	2
Sammanfattande bedömning.....	2
Bedömning av resultaten.....	3
Bedömning av genomförandet.....	5
Bedömning av förutsättningarna	8

Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt Björngårdsskolan och Storkyrkoskolan den 13–15 februari 2007. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen avser att visa hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbplats (www.skolverket.se/Inspektion).

Kommunen har ansvar för att de brister inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket inom tre månader vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen vid kommande inspektionstillfälle. Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från Stockholms kommun samt Björngårdsskolan och Storkyrkoskolan, dels den information som samlats in under besöket. Rapporten grundas även på annan information om kommunen och skolorna från exempelvis Skolverkets nationella uppföljningssystem.

I Björngårdsskolan och Storkyrkoskolan intervjuades elever, rektorn, personal samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna förde även informella samtal med lärare och elever. Inspektörerna besökte lektioner i förskoleklass och i årskurserna 1–6. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolorna utgör underlag för kvalitetsbedömningen. Rektorn har tagit del av och givits möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.

Beskrivning av rektorsområdet

Björngårdsskolan	Antal barn/elever
Förskoleklass	47
Grundskola	287

Storkyrkoskolan	Antal barn/elever
Förskoleklass	23
Grundskola	138

Björngårdsskolan ligger på Södermalm och Storkyrkoskolan ligger i Gamla stan i Stockholms innerstad. Skolorna utgör ett rektorsområde som leds av en rektor och två biträdande rektorer, en på varje skola.

I Björngårdsskolan är verksamheten organiserad i tre vertikala arbetsenheter som vardera består av förskoleklass och två åldersblandade grupper i årskurs 1–3 respektive 4–6. I Storkyrkoskolan är verksamheten organiserad i en arbetsenhet bestående av tre arbetslag; förskoleklass och årskurs 1–2, årskurs 3–4 samt årskurs 5–6. Varje enhet har en arbetslagsledare som tillsammans med rektorn och de biträdande rektorerna ingår i rektorsområdets ledningsorganisation. Båda skolorna ingår sedan år 2000 i den nationella försöksverksamheten med utbildning utan timplan i grundskolan.

Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Björngårdsskolan och Storkyrkoskolan och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplanen och övriga skolförfattningar.

Inspektörerna bedömer att Björngårdsskolan och Storkyrkoskolan är två väl fungerande skolor med ett varierat och flexibelt arbetssätt och engagerad personal. Arbetet med normer och värden är väl utvecklat och de flesta elever uppger att de trivs och är trygga. Skolorna har en tydlig ledningsorganisation och ledningen har en klar vision vad gäller den långsiktiga pedagogiska utvecklingen av verksamheten och arbetar för att arbetsklimatet på skolorna skall vara flexibelt, stimulerande och omprövande. Rektorn har en stark vilja att ständigt utveckla och förbättra verksamheten. Ledningen är medveten om rektorsområdets styrkor och svagheter och flera av de förbättringsområden som inspektörerna lyfter fram i denna rapport återfinns som utvecklingsområden, antingen i skolornas kvalitetsredovisning för år 2006 eller i arbetsplanen för år 2007.

Inspektörerna bedömer att nedan angivna brister snarast måste åtgärdas.

- Skolorna gör ingen systematisk uppföljning och utvärdering av elevernas kunskaper i förhållande till de nationella målen i årskurs 5 i samtliga ämnen (4 kap. 1 § skollagen, 2 kap. 6 § grundskoleförordningen samt avsnitt 2.8 läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94).
- Skolornas likabehandlingsplan uppfyller inte de krav som ställs på en sådan plan (6 § lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever).

- Elevens val ges inte i enlighet med författningarna (2 kap. 19-20 §§ i grundskoleförfordningen).

Inspektörerna bedömer att det finns behov av förbättringsinsatser på skolorna inom följande områden.

- Skolorna bör se över elevernas möjligheter till inflytande på undervisningen, så att eleverna i takt med stigande ålder successivt utvecklar ett allt större inflytande över sin utbildning oberoende av vilken lärare de har.
- Båda skolorna bör, trots stora arbetsinsatser, stärka värdegrundsarbetet ytterligare så att alla elever känner trygghet i skolmiljön.
- Skolorna bör se över utvecklingssamtalens innehåll och utformning så att föräldrarnas rätt till information tillgodoses och de individuella utvecklingsplanerna bör utvecklas.
- Skolornas arbete med att ge stöd bör fördjupas ytterligare för att säkerställa att samtliga elever i behov av särskilt stöd också får detta.
- Skolornas gemensamma kvalitetsredovisning bör förbättras.
- Björngårdsskolan bör se över undervisningen i hem- och konsumentkunskap så att alla elever ges förutsättningar att nå målen i årskurs 5.
- Storkyrkoskolan bör arbeta för att förbättra elevernas och föräldrarnas kännedom om målen i samtliga ämnen och skolans samverkan med föräldrarna bör stärkas.

Bedömning av resultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolornas elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt de nationella målen för lärandet särskilt angivna i skollagen, läroplanen, de nationella kursplanerna och programmålen.

Förskoleklassen är en del av skolan och det första steget i att genomföra och uppfylla läroplanens mål. Förskoleklassen skall vara ett möte mellan, och en integrering av, de olika kulturen i förskolan och skolan. I rektorsområdets förskoleklasser samverkar förskollärare, fritidspedagog och grundskollärare. Av inspektionen framgår att förskoleklassverksamheten rymmer lek, skapande verksamhet samt inslag av grundläggande språkliga och matematiska begrepp. Lärarna i förskoleklassen uppger att barnens lärande och utveckling dokumenteras kontinuerligt och att det stora flertalet barn utvecklas i positiv riktning. Inspektörerna bedömer att barnen i förskoleklassen ges mycket goda möjligheter till utveckling och lärande och en grund för fortsatt skolgång.

Kursplanernas mål att uppnå anger den kunskapsnivå som alla elever minst skall uppnå efter det femte skolåret i samtliga ämnen. I Björngårdsskolan och Storkyrkoskolan finns ingen samlad bild av huruvida eleverna i årskurs 5 når dessa mål eller inte. Utöver resultaten från de nationella ämnesproven i svenska, engelska och matematik, kan skolorna inte redogöra för hur stor andel av eleverna som uppnår de nationella målen i årskurs 5 i kursplanernas ämnen. Rektorn uppskattar dock att måluppfyllelsen i samtliga ämnen är god eftersom elevernas samtliga resultat går igenom på kontinuerliga klasskonferenser. Enligt läroplanen har rektorn ansvar för skolans resultat och för att dessa följs upp och utvärderas i relation till bland annat de nationella målen.

Det är således nödvändigt att en samlad bild finns av elevernas resultat på skolenivå och att dessa ligger till grund för analys och förbättring av verksamheten i stort. Dessa resultat bör också ligga till grund för skolornas kvalitetsarbete och skolornas arbete med att ge stöd till elever. Inspektörerna bedömer att skolan måste följa upp och utvärdera resultaten av elevernas kunskapsresultat i alla ämnen på skolenivå.

Tabell 1a. Nationella ämnesprov för år 5 i Björngårdsskolan. Tabellen anger andelen elever (%) som enligt skolans bedömning uppnått målen i proven.

	År 2005	År 2006
Svenska	89	90
Engelska	92	96
Matematik	74	83

Tabell 1b. Nationella ämnesprov för år 5 i Storkyrkoskolan. Tabellen anger andelen elever (%) som enligt skolans bedömning uppnått målen i proven.

	År 2005	År 2006
Svenska	100	100
Engelska	94	90
Matematik	100	95

Av tabellerna ovan framgår att Storkyrkoskolans resultat är goda medan Björngårdsskolan resultat är något sämre, i synnerhet i matematik. Skolan har analyserat dessa resultat och samtliga lärare inom rektorsområdet har sedermera fått kompetensutveckling inom matematikområdet. Gemensamma bedömningsdiskussioner i matematik genomförs i samband med rättning av de nationella ämnesproven.

I elevintervjuer framkommer att elevernas kännedom om målen i respektive ämne varierar beroende på skola och lärare. Inspektörerna uppfattar att eleverna i Björngårdsskolan har god kännedom om målen. I Storkyrkoskolan däremot är elevernas kännedom om målen mer skiftande och varierar beroende på ämne. Detta bekräftas också i intervjuer med föräldrar till elever i Storkyrkoskolan. Inspektörerna bedömer därför att Storkyrkoskolan bör arbeta för att förbättra elevernas och föräldrarnas kännedom om målen i samtliga ämnen.

Många elever på skolorna visar i samtal med inspektörerna och i sitt agerande att de har en god förmåga att förstå andra människors olikheter. Eleverna visar respekt för varandra och sin skolmiljö. Både intervjuade elever, föräldrar, personal samt rektorn säger att de flesta elever känner sig trygga. Detta visar också resultaten i skolornas återkommande trivselenkäter. Storkyrkoskolan har fadderverksamhet och i båda skolorna genomförs regelbundet så kallade kompis-samtal. Varje vecka genomförs också klassråd med värdegrundsfrågor som en fast punkt på dagordningen. Skolorna bedriver även ett omfattande elevrådsarbete och elevskyddsombudsarbete med stort fokus på psykosociala frågor. Båda skolorna har antimobbingsgrupper och samtliga personal har också fått och får under läsåret 2006/07 ytterligare kompetensutveckling inom värdegrundsområdet. Enstaka elever signalerar emellertid i intervjuer och i samtal med inspektörerna att de ibland upplever skolmiljön, i synnerhet skolgården, som otrygg och att kränkningar förekommer. I föräldrantervjuer framkommer också att enstaka kränkningar av eleverna har förekommit.

Ledningen är medveten om detta och avser att framledes ytterligare stärka värdegrundsarbetet. Inspektörerna bedömer att skolorna, trots mycket stora insatser inom värdegrundsområdet, ytterligare måste arbeta för att förbättra resultaten av detta.

Bedömning av genomförandet

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet, innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen, individanpassning och stöd, utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning, kvalitetssäkring och förbättringsarbete, skollledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanen och i andra författningar för respektive skolform.

Arbetet med arbetsmiljö och delaktighet

Enligt läroplanen skall läraren tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen och förbereda eleverna för delaktighet och medansvar. I elevintervjuer på skolorna framkommer att elevernas möjlighet till inflytande över undervisningen varierar beroende på vilken lärare de har. Inflytandet inskränker sig, enligt vissa elever, som regel till att de får välja mellan olika uppgifter som lärarna har fastställt på förhand. En del lärare medger att elevernas möjlighet till inflytande är begränsad. Flera lärare framhåller dock att de låter eleverna bestämma hur de vill arbeta med olika moment och att de efterfrågar elevernas åsikter. Eleverna får också ofta välja hur olika arbetsområden skall redovisas. Inspektörerna bedömer, trots att olika bilder framkommer gällande elevernas möjlighet till inflytande över undervisningen, att skolorna bör se över detta så att eleverna i takt med stigande ålder successivt utvecklar ett allt större inflytande över sin utbildning oberoende av vilken lärare de har.

Skolorna har en gemensam likabehandlingsplan¹ som enligt inspektörernas bedömning inte uppfyller den nya lagens krav. Bland annat saknas en aktuell kartläggning av rektorsområdets behov i förhållande till de fem diskrimineringsgrunderna. Inspektörerna vill även i detta sammanhang påminna skolorna om att nya bestämmelser trädde i kraft den 15 oktober 2006 som innebär att likabehandlingsplanen skall upprättas, följas upp och ses över under medverkan av barnen eller eleverna vid den verksamhet för vilken planen gäller. Utformningen och omfattningen av barnens eller elevernas deltagande skall anpassas efter deras ålder och mognad. Inspektörerna bedömer att skolornas arbete med likabehandlingsplanen måste förbättras.

Skolorna samverkar med föräldrarna på flera sätt. Alla klasser har veckobrev enligt en gemensam mall för rektorsområdet. Vissa klasser har även reflexbok eller planeringsbok som eleverna tar med hem en gång i veckan. Många lärare har regelbunden kontakt med föräldrarna via e-post och rektorn skriver kontinuerligt informationsbrev till föräldrarna som läggs ut på skolornas hemsidor. På Storkyrkoskolan framkommer dock i föräldraintervjuer att skolledningen inte alltid upplevs som handlingskraftig och att föräldrarna ibland saknar återkoppling från skolan rörande vidtagna åtgärder. Enstaka föräldrar nämner också att de inte alltid fått information om händelser som inträffat i skolan.

¹ Se Skolverkets Allmänna Råd 2006: För arbetet med att främja likabehandling.

Inspektörerna bedömer skolornas samverkan med föräldrarna som överlag god men att Storkyrkoskolans samverkan med föräldrarna bör stärkas. Se även under avsnittet Utvärdering av lärandet och bedömning vad gäller utvecklingssamtal.

Innehåll, organisering och arbetssätt i undervisningen

I inspektionen framkommer att de flesta elever och föräldrar är nöjda med den undervisning som bedrivs på skolorna. Hänsyn tas till olika kunskapsformer och inspektörernas intryck är att det pågår en levande och aktiv diskussion om lärandets olika former bland skolornas personal. Rektorsområdets personal byter idéer, stimulerar och lär av varandra. Vid inspektörernas besök observerades varierande arbetsformer där elevernas förmåga att arbeta problemlösande och att samarbeta aktivt tränades.

Som skolans val har Storkyrkoskolan dans och rörelse medan Björngårdsskolan har praktiskt estetiska ämnen. Skolans val i Björngårdsskolan ges som en förstärkning av timantalet i de praktiskt estetiska ämnena i de lägre årskurserna och i årskurs 4–6 består denna profilering av sex terminslånga kurser som ges parallellt i olika åldersblandade grupper så att eleverna vid utgången av årskurs 6 haft varje kurs i en termin vardera. Samtliga sex kurser saknar dokumentation där målen för undervisningen framgår. Någon ordinarie undervisning i ämnet hem- och konsumentkunskap ges inte utan det är inom ramen för en av ovanstående nämnda kurser, Mat och bak, som eleverna ges möjlighet att uppnå målen i ämnet hem- och konsumentkunskap i årskurs 5. Inspektionen visar dock att det är osäkert om eleverna på Björngårdsskolan faktiskt ges dessa förutsättningar eftersom kursen för vissa elever påbörjas och avslutas i årskurs 6. Enligt rektorn ges eleverna dock förutsättningar att nå målen i hem- och konsumentkunskap eftersom eleverna, förutom mat och bakkursen, också ges förutsättningar att nå målen i hem- och konsumentkunskap genom vissa temaarbeten i ämnena bild, hem- och konsumentkunskap och matematik och genom intern praktisk arbetslivsorientering i skolans matsal i årskurs 5. Inspektörerna bedömer rektorsområdets arbete med innehåll, organisering och arbetssätt som överlag gott men bedömer vidare att Björngårdsskolan, mot bakgrund av ovanstående resonemang, bör se över undervisningen i hem- och konsumentkunskap så att alla elever ges förutsättningar att nå målen i årskurs 5 i detta ämne.

Individanpassning och stöd

Av inspektionen framgår att skolorna kontinuerligt genomför olika pedagogiska utvärderingar både på arbetsenhets-, grupp- och individnivå i samtliga årskurser för att upptäcka elever i behov av stöd. Även resultaten på de nationella ämnesproven i årskurs 5 utgör en viktig del i detta arbete. Klasskonferenser med påföljande resursfördelning och uppföljningar genomförs kontinuerligt. På klasskonferenserna diskuteras alla elever och alla ämnen. Väl genomarbetade och tydliga åtgärdsprogram skrivs för alla elever i behov av särskilt stöd. Skolorna strävar efter att ha ett inkluderande arbetssätt kring elever i behov av särskilt stöd och i stort sett alla elever får, enligt ledningen, det stöd de behöver. Denna uppfattning delas inte fullt ut av den personal och de föräldrar inspektörerna möter som istället anser att vissa elever inte får det stöd de behöver. I flera fall beror dock denna brist på stöd, enligt både ledning och delar av personalen, inte på att skolorna brister i elevstödsarbetet utan snarare på att en del stödbehov är så stora och varierande att skolornas resurser och samlade kompetens inte räcker till. För närvarande råder det också intagningsstopp i de stadsdelsövergripande särskilda undervisningsgrupperna.

Inspektörerna bedömer att skolornas rutiner för att upptäcka och ge särskilt stöd är av god kvalitet men att arbetet ytterligare bör fördjupas för att säkerställa att samtliga elever i behov av särskilt stöd också får det.

Utvärdering av lärandet och bedömning

Från och med vårterminen 2006 skall varje elev ha en individuell, framåtsyftande utvecklingsplan som ska följa denne genom grundskolan. Alla elever på Björngårdsskolan och Storkyrkoskolan har individuella utvecklingsplaner som följs upp vid utvecklingssamtal med elevernas vårdnadshavare två gånger per läsår. De intervjuade föräldrarna och eleverna menar dock att de inte alltid ges information om kunskapsutvecklingen i samtliga ämnen vid dessa samtal. Vissa lärare instämmer i denna kritik och menar att det oftast är tidsbrist som gör att utvecklingssamtalen tenderar att fokusera på de teoretiska ämnena och i synnerhet på ämnena svenska, engelska och matematik. Inspektörerna bedömer att skolorna bör se över utvecklingssamtalens innehåll och utformning så att föräldrarnas rätt till information tillgodoses.

Inspektörerna bedömer att skolornas individuella utvecklingsplaner kan utvecklas. Dessa bör tydligare utgå från elevernas förmågor, intressen och starka sidor och uttrycka positiva förväntningar på eleverna och även i större utsträckning beskriva vilka insatser som skall göras av skolorna för att eleven skall ha framgång i skolarbetet. Kopplingen till de nationella målen bör tydliggöras.

Kvalitetssäkring och förbättringsarbete

Rektorsområdet har ett i hög grad fungerande och systematiskt kvalitetsarbete. De resultat som finns att tillgå används för att förbättra verksamhetens kvalitet.

Skolorna har en gemensam kvalitetsredovisning för år 2006 i vilken det inom vissa områden är svårt att särskilja de båda skolornas verksamheter från varandra. Kvalitetsredovisningen innehåller förutsättningar och mål för verksamheten. Även vissa elevresultat finns med såväl som resultat av åtgärder i föregående års kvalitetsredovisning, analys och åtgärder för utveckling. Emellertid skulle kvalitetsredovisningens del om analys och bedömning av måluppfyllelsen kunna utvecklas om skolan hade fler samlade resultat att tillgå, exempelvis elevernas kunskapsutveckling i samtliga ämnen. Inspektörerna bedömer att kvalitetsredovisningen bör förbättras enligt ovan.

Ledning och intern kommunikation

Ledningen för rektorsområdet består, som tidigare nämnts, av en rektor och två biträdande rektorer. De intervjuade lärarna anser att skolledningen är kompetent, stöttande, visionär och lättillgänglig och att idéer och förslag tas väl emot. Ansvarsfördelningen inom skolledningen uppfattas som tydlig. De två biträdande rektorerna tar bland annat ett övergripande ansvar för fritidverksamheten på respektive skola. Rektorn är väl förtrogen med skolornas dagliga verksamhet och leder den pedagogiska och administrativa utvecklingen. Rektorn utövar ett aktivt och synligt ledarskap, bland annat genom regelbundna lektionsbesök och är väl känd bland elever, lärare och föräldrar. I inspektionen framkommer dock att rektorn inte alltid deltar vid skolornas elevvårdskonferenser. Inspektörerna vill göra skolledningen uppmärksam på att rektorn skall ingå som ledamot i elevvårdskonferenser. Möjligheten att hålla sammanträde med elevvårdskonferens utan att rektorn är närvarande får inte brukas i en sådan omfattning att skolan i praktiken kringgår författningarnas krav på att rektorn skall vara ledamot av elevvårdskonferensen.

Rektorn är medveten om detta och skolorna arbetar med att ta fram en modell kring rektorns medverkan vid elevvårdskonferensen som skall uppfylla författningarnas krav. Inspektörerna förutsätter att rektorn i framtiden är ledamot av skolornas elevvårdskonferenser och bedömer att skolornas ledning i övrigt fungerar bra för styrning, att rektorn är mycket väl förtrogen med skolornas arbete samt utövar ett tydligt pedagogiskt ledarskap.

Bedömning av förutsättningarna

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen; tillgång till den utbildning som skall erbjudas, information om utbildningen, personalens kompetens samt tillgång till läromedel, pedagogiska material och utrustning. Nationella bestämmelser finns bl.a. i skollagen.

Enligt grundskoleförordningen skall undervisningen i elevens val syfta till att fördjupa och bredda elevernas kunskaper i ett eller flera ämnen. Skolan skall också erbjuda eleverna ett allsidigt urval av ämnen som elevens val. Björngårdsskolan och Storkyrkoskolan erbjuder, enligt inspektörernas bedömning, inte elevens val i den utsträckning författningarna anger. Rektorn är medveten om detta och en översyn kring organisationen av elevens val pågår där målet är att finna ett arbetssätt som fungerar i hela rektorsområdet. Elevens val på skolorna består i nuläget av något som kallas elevens tid för måluppfyllelse. Tanken är att eleverna med utgångspunkt från målen i de individuella utvecklingsplanerna, och med hjälp av egna reflektioner kring sitt lärande, under denna tid skall arbeta mot sina individuellt satta mål. Enligt intervjuad personal och elever består dock elevens tid för måluppfyllelse till stor del av att göra färdigt sådant som eleverna inte hunnit med. Detta är inte i enlighet med författningarna och inspektörerna bedömer därför att skolorna måste se över hur ämnet elevens val ges.

Skolorna har god tillgång till personal med särskild kompetens; rektorsområdet har en skolsköterska och en psykolog. Tre specialpedagoger är knutna till rektorsområdet och dessa arbetar såväl med att ge lärarna handledning som med att hjälpa enskilda elever. Elevhälsoteamet gör utredningar av elever i behov av särskilt stöd och har även regelbundna jourtider där lärarna får handledning i särskilda elevärenden.

Lärarna på rektorsområdet är, enligt rektorn, i mycket stor utsträckning behöriga för den undervisning de i huvudsak bedriver och för de ämnen de undervisar i. Rektorsområdet har en beslutad plan för kompetensutveckling och kompetensutveckling ges både till personal och ledning utifrån verksamhetens behov.

Inspektörerna bedömer att skolorna har god tillgång på utbildad personal, att tillgången till utbildning är god samt att kompetensutveckling sker utifrån verksamhetens behov.

Datum	Ort
2007-06-20	Stockholm

Lotta Hedén
Tommy Bucht